

INSTITUCIJE

DELOVANJE SREDIŠČA ZA ZGODOVINSKA RAZISKOVANJA V ROVINJU (CENTRO DI RICERCHE STORICHE — ROVIGNO)

Že v letih 1968 in 1969 so v okviru Italijanske Unije za Istro in Reko razmišljali o ustanovitvi centra za zgodovinska raziskovanja. Ta misel se je uresničila januarja leta 1970, ko je začelo središče delovati. Aktivnost središča je vsestranska in zelo plodna, saj so v zadnjih letih izdali mnoga dela, ki so zelo pomembna za razčiščevanje različnih stališč do posameznih zgodovinskih problemov. Središče v Rovinju se je pri svojem delu zavzelo za odkrito in objektivno proučevanje raznih znanstvenih področij, pri tem pa ni zanemarilo nobene smeri kulturnega in vsakdanjega življenja istrskega prebivalstva. Središče se zaveda svoje vloge in delikatnosti obravnave posameznih vprašanj. Zavzema se za družbeno angažirano smer proučevanja ter za čim uspešnejši znanstveni in strokovni prispevek na področju zgodovinskega istrskega prebivalstva. Središče se zaveda svoje vloge in delikatnosti obravnave posameznih vprašanj. Zavzema se za družbeno angažirano smer proučevanja ter za čim uspešnejši znanstveni in strokovni prispevek na področju zgodovinskega istrskega prebivalstva. Središče se zaveda svoje vloge in delikatnosti obravnave posameznih vprašanj. Zavzema se za družbeno angažirano smer proučevanja ter za čim uspešnejši znanstveni in strokovni prispevek na področju zgodovinskega istrskega prebivalstva.

Leta 1970 je bila v okviru središča za zgodovinska raziskovanja ustanovljena sekcija za istrsko folkloro romansko-lingvističnega področja. Ta sekcija je zelo aktivna; delo sekcije je razvidno iz tehničnih prispevkov, ki so bili objavljeni doslej v šestih zvezkih revijalne publikacije ATTI. Sekcija je zbrala bogat fotografski in ksenografski material, pomemben za raziskavo etnografije na področju Rovinja, Bala, Vodnjana in Galižane. V prvem zvezku ATTI (1970), ki je bil uradno predstavljen na sestanku v Vodnjanu, je med drugim objavljen tudi statut Vodnjana iz leta 1492. Ob tej priložnosti je bila tudi pripravljena etnografska razstava Vodnjanskega.

Leta 1971 je središče vključilo v svoj program tudi akcijo za odkrivanje spominskih plošč pomembnim osebnostim istrskega antifašizma. V Rovinju je bila odkrita spominska plošča Pietru Ivi, v Bujah pa Francescu Papu ob 50-letnici njune smrti. Isto leto je središče sodelovalo kot soorganizator na simpoziju ob 50-letnici Labinske republike skupaj s Severnojadranskim inštitutom JAZU na Reki in s Centrom za historiju radničkog pokreta i NOR-a Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog Kotara z Reke. V zvezi s tem je središče izdalo dve novi publikaciji: MONOGRAFIE I (Mancano all'appello) in QUADERNI I, ki sta bili posvečeni 50-letnici Labinske republike in ustanovitvi KP Reke. V publikacijah so objavljeni zanimivi dokumenti in spomini udeležencev.

Središče je že v začetku svojega delovanja navezalo stike z mnogimi drugimi zgodovinskimi in kulturnimi institucijami: Historijskim arhivom v Pazinu, Etnografskim muzejem v Pazinu, Muzejima narodne revolucije Reke in Pule, inštitutom »A. Gramsci« v Rimu, Institutom za zgodovino Univerze v Benetkah in v Trstu, sorodnimi institucijami na Reki, v Ljubljani in Beogradu.

Leta 1972 so izšli ATTI II ob 200-letnici znanega glasbenika Giuseppe Tartinija. MONOGRAFIE II (Quelli della montagna) so posvečene razvoju tržaškega udarnega bataljona, medtem ko QUADERNI II s prilogo prinašajo obilico gradiva in prispevkov o zgodovini delavskega in osvobodilnega gibanja v Istri in o zgodovini Italijanske Unije za Istro in Reko. DOCUMENTI I prinašajo material XIV. redne skupščine Italijanske Unije.

Leta 1972 je središče za zgodovinska raziskovanja dobilo svoj stalen sedež v Rovinju.

V okviru središča deluje tudi knjižnica, katere naloga je zbirati knjižni fond, vezan na problematiko italijanske manjšine in zgodovino Istre. Knjige pridobiva z nakupi, deloma z darili italijanskih rojakov, deloma z zamenjavo publikacij z institucijami na področju Jugoslavije in zamejstva. Središče skrbi tudi za vzgojo

lastnega znanstvenega kadra, ter je poslalo svoje štipendiste na študij zgodovine na filozofskih fakultetah v Zadru in Ljubljani.

Leta 1973 je središče izdalo ATTI III, ki vsebujejo med ostalim tudi razpravo Miroslava Bertoše o Balah pod beneško oblastjo. MONOGRAFIE III so posvečene 82-letnici znanega revolucionarja Andrea Benussija. V DOCUMENTI III pa je objavljen faksimile partizanskega lista »Il nostro giornale«, ki je izhajal v italijanski. Publikacija je izšla ob 30-letnici izdajanja časopisa.

Središče večkrat organizira razna predavanja. Leta 1973 je imel prof. Giulio Cervani v Puli predavanje, ki ga je organiziralo središče v sodelovanju s podružnico Povijesnog društva Hrvatske za Istro, ob 100-letnici smrti velikega znanstvenika in zgodovinarja Pietra Kandlerja.

Središče zelo vestno in sistematično zbira gradivo za udeležbo pripadnikov italijanske narodnosti v NOB. Ker se je bližala 30-letnica formiranja italijanskega bataljona »Pino Budicin«, so sodelavci pripravili material za objavo. Zaradi tehničnih težav je zgodovina bataljona izšla šele 1975. leta v publikaciji MONOGRAFIE IV (Rossa una stella).

Spomladi leta 1974 je središče sodelovalo na simpoziju o tradicijah NOB, ki ga je na Reki organizirala občinska skupščina Reke. Tudi v letu 1974 je bila izdajateljska dejavnost središča zelo aktivna: izšli so QUADERNI III in DOCUMENTI III s faksimilirano objavo partizanskega lista »La nostra lotta«. Ta publikacija je bila posvečena 30-letnici osvoboditve.

Središče je leta 1976 posvetilo MONOGRAFIE V (Parlano i protagonisti) udeležbi Reke v NOB do leta 1943. Objavljeni so predvsem spomini in dokumenti.

V ATTI VI najdemo prispevke s področja zgodovine in etnografije naslednjih avtorjev: Branko Marušič (Kompleks bazilike Sv. Sofije v Dvigradu); Miroslav Bertoša (Podatki o gradnji trdnjave v Zavlah), Giulio Cervani (Razprava o spisu »Trieste e Ragusi« Pietra Kandlerja), Giovanni Radossi (Sedem pisem Antonia Ive Giuseppu Pitrè), Arduino Agnelli (Novejše študije o obisku Agostina Valiera v Istri), Miroslav Bertoša (Istrska historiografija od 1965 do 1975 v Jusuaviji), Elio Apih (Podatki o pogozdovanju Istre pred prvo svetovno vojno), Giovanni Radossi-Antonio Pauletich (Kronike o Rovinju Antonia Angelinija), Ivan Matejčić (Kiparska grupa v Puli), Egidio Budicin (Kovano železo v Rovinju).

V okviru izdaj središča je izšla tudi knjiga »Prim. dr. Martin Horvat« (dr. Horvat 1910–1972, znan specialist ortoped slovenskega rodu, ki je dolgo vrsto let uspešno deloval v bolnici za kostno tuberkulozo v Rovinju). Spremno besedo je napisal prof. dr. Bogdan Breclj iz Ljubljane.

Središče bo nadaljevalo tudi v bodoče nakazano delo v okviru načrtov in programa italijanske etnične skupnosti v Jugoslaviji in v povezavi s podobnimi institucijami in organizacijami v SR Hrvatski in SR Sloveniji. Središče je navezalo stike tudi z Zgodovinskim društvom za Slovenijo in uvedlo medsebojno izmenjavo publikacij.

Daniela Milotti